

ФУНКЦІОНУВАННЯ ЖІНОЧИХ ІМЕН У КАМ'ЯНЦІ-ПОДІЛЬСЬКОМУ НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

У статті віддзеркалено функціонування жіночих імен в місті Кам'янець-Подільському на початку ХХ століття. Виявлено особливості функціонування жіночих антропонімів та простежено їх динаміку. Визначено етимологічні різновиди жіночих імен й особливості правописної системи антропонімів на початку ХХ століття.

Ключові слова: антропонім, жіночий іменник, частотний десяток, активні імена, одиничні імена, етимологічні групи.

Жіночий антропонімікон Кам'янца-Подільського початку ХХ століття — це імена мешканців міста, народжених упродовж тридцяти років, що віддзеркалює історичні, культурні та національні особливості. Склад жіночого іменника визначених хронологічних меж не був об'єктом наукових досліджень й залишається актуальним.

Для визначення основних особливостей функціонування жіночого антропонімікону міста Кам'янца-Подільського початку ХХ століття потрібно вирішити такі завдання: 1) проаналізувати зібраний жіночий антропонімікон міста; 2) визначити частотний десяток, активні та одиничні імена; 3) відстежити етимологічні групи; 4) виокремлення традиційного іменника; 5) вживання композитів та новотворень мешканцями міста та інше.

Джерельною базою дослідження є метричні книги Державного архіву Хмельницької області (Ф. 17, Ф. 18, Ф. 227) та архіву Кам'янець-Подільського відділу реєстрації актів цивільного стану міського управління юстиції (Ф. Р-6448).

Жіночі імена за аналізованими періодами розподіляються на три хронологічні зрізи: I — це новонароджені впродовж 1900-х років, II зріз — 1910-і роки народження, III — 1920-і роки народження. Простежимо динаміку іменника початку ХХ століття.

Загальна чисельність жіночого іменника I хронологічного зрізу — 418 одиниць, що обслуговують 3 359 носіїв. Фактичний матеріал поділяємо на частотні імена, активні та одиничні. Так, до десятка найуживаніших імен належать *Марія* (315 — 9,37%), *Анна* (219 — 6,51%), *Вѣра* (187 — 5,56%), *Надежда* (118 — 3,51%), *Елена* (111 — 3,30%), *Ольга* (99 — 2,94%), *Александра* (95 — 2,82%), *Евгенія* (89 — 2,64%), *Антонина* та *Екатерина* (72 — 2,14%), *Зинаида* (69 — 2,05%). До активних імен аналізованого періоду належать 37 одиниць, серед них: *Августина*, *Адел(і)я*, *Анастасія*, *Бейла*, *Брана*, *Бронислава*, *Валентина*, *Варвара*, *Гольда*, *Евдокія*, *Елиз(с)авета*, *Ирина*, *Ита*, *Іуліанія*, *Кароліна*, *Ксенія*, *Лея*, *Лидія*, *Любовь*, *Людмила*, *Наталія*, *Нина*, *Пелагія*, *Рейз(s)я*, *Ривка*, *Рухель*, *Софія*, *Станислава*, *Сура*, *Тамара*, *Тать(і)яна*, *Фейга*, *Хана*, *Хая*, *Естеръ*, *Юзефа*, *Юлія*.

Серед антропонімів I зрізу фіксуємо варіативність у написанні: *Агадія* — *Агафія*, *Аделя* — *Аделія*, *Голда* — *Гольда*, *Домника* — *Домникія*, *Елисавета* — *Елизавета*, *Іулія*, *Іюлія* — *Юлія*, *Кристина* — *Христина*, *Льба* — *Льба*, *Лея* — *Лія*, *Людвика* — *Людовика*, *Марямъ* — *Марьямъ*, *Раиса* — *Раиса*, *Рахель* — *Рухель*, *Рейзя* — *Рейся*, *Роза* — *Розалія*, *Сара* — *Сарра*, *Софья* — *Софія*, *Татьяна* — *Татіана*, *Шендля* — *Шейндля* та інші. Таке варіювання спричинене різними чинниками: як побутовими, так і фонетичними, орфографічними, словотворчими. Спостерігаємо також паралельне вживання імен *Анѣлія* (те саме, що *Ангеліна*) [3, 36] та *Полина* (скорочений варіант імені *Аполлінарія*, що став документальним) [2, 174]. До того ж, фіксуємо розмовні варіанти імен *Зина* (*Зинаида*), *Маша* (*Марія*), *Поля* (*Полина*), *Сима* (*Серафима*), *Соня*, *Сося* (*Софія*). Отже, найбільша варіативність імен простежується серед імен іудейської віри сповідання, що стало традиційним серед мешканців. Іменник I зрізу збагачений за рахунок дволексемних (*Анна-Бернадетта*, *Антонина Каликста*, *Бася-Брана*, *Бейла-Рухля*, *Бронислава Вікторіана*, *Галина-Янина*, *Гитель-Лея*, *Двойра-Зелда*, *Дина-Бейла*, *Елена-Ванда*, *Ита-Бейла*, *Кляра-Сусанна*, *Леонтина Юзефа*, *Люція-Марія*, *Марія-Варвара*, *Регіна-Олимпфі*, *Ривка-Тила*, *Рухля-Брана*, *Софія-Стефанія*, *Станислава-Сабіна*, *Сура-Тауба*, *Тамара-Фаня*, *Тересса-Алоізія*, *Фейга-Сима*, *Хана-Зельда*, *Хая-Слува*, *Естеръ-Малка*, *Ядвіна-Марія*) та трьохлексемних (*Иза-Дорослава-Елена*, *Ирина-Антонина-Евелина*) імен. Одиничними антропонімами 1900-х років є: *Агата*, *Аглая*, *Агнеса*, *Алевтина*, *Альбіна*, *Амелія*, *Бальбіна*, *Берта*, *Василиса*, *Вицентина*, *Генрика*, *Дебора*, *Дора*, *Евва*, *Евфимія*, *Евфрасія*, *Епистимія*, *Жозефіна*, *Злата*, *Зоя*, *Инда*, *Ирма*, *Исидора*, *Іоланта*, *Казимира*, *Кейла*, *Клементина*, *Леоніда*, *Лукія*, *Мавра*, *Магдалена*, *Малгоржата*, *Меланія*, *Милитина*, *Нифодора*, *Петронілла*, *Рафаліна*, *Северина*, *Сейрель*, *Сицилія*, *Тема*, *Філіппіна*, *Філицитата*, *Філомена*, *Цезарлія*, *Емма*.

Жіночий іменник I хронологічного зрізу поділяємо на п'ять етимологічних груп. Найчисельнішою є група антропонімів грецького походження, що складає 33% проаналізованих імен. Переважна більшість жіночих імен утворена безпосередньо від чоловічих (наприклад, *Александра, Варвара, Василиса, Дарія, Євгенія, Зиновія, Исидора, Пелагія, Рафалина, Серафима, Θεοδοσία*), що фіксують словники власних імен [1; 2; 3]. Другою за чисельністю є група імен давньоєврейського походження — 32%. В етимологічній основі імен цієї групи біблійні мотиви та персонажі. Особливістю давньоєврейських імен є те, що вони не утворюються від чоловічих (не фіксуємо жодної одиниці), активно функціонують дволексемні (*Бейла-Брана, Рейз-Малка, Сура-Хая, Хана-Фрейде*) та розмовні (*Геня, Гися, Ида, Маля, Миля, Фаня*) або розмовно-згрупілі (*Лейка, Малка, Минця, Перля, Ривка, Рухля, Элька*) антропоніми та інші. Третя група імен — латинізм (18%). Переважна більшість цих одиниць утворені від чоловічих антропонімів. Один антропонім *Антонина* належить до частотного десятка, більшу частину цих імен подибуємо серед активного іменника. Фактичний матеріал фіксує лише 9% одиниць слов'янського походження, серед яких імена-композиції *Болеслава, Бронислава, Казимира, Людмила, Станислава*. Давньоруський антропонім *Въра* та український *Надежда* посідають третю і четверту сходинки частотного десятка, що позитивно впливає на функціонування слов'янського іменника на території міста. Найменша група імен, запозичених з інших мов. Проаналізувавши імена цієї групи, констатуємо, що найбільше запозичень з німецької мови, а також є французькі (3), тевтонське, скандинавське, грузинське запозичення.

Отже, I хронологічний зріз характеризується традиційним набором антропонімних одиниць як у частотному десяткові, так і серед активних імен. Упродовж 1900-х років подибуємо функціонування іменникових варіантів, що супроводжується низкою лінгвальних чинників. Фактичний матеріал розподілено на п'ять етимологічних груп, найчисельнішою з яких є грецькі імена.

Імена новонароджених дівчат упродовж 1910-х років утворюють II хронологічний зріз. Загальна чисельність носіїв зменшилась порівняно з минулим десятиліттям і складає 2 385 осіб. Для найменування дітей використано 290 антропонімів, серед яких 10 найуживаніших, 33 активних, 24 одиничних. Проаналізуємо кожну з цих груп.

До частотного десятка входять: *Марія* (176 — 7,37%), *Въра* (157 — 6,58%), *Надежда* (133 — 5,57%), *Елена* (107 — 4,48%), *Анна* (105 — 4,40%), *Євгенія* (94 — 3,94%), *Ольга* (83 — 3,48%), *Зинаида* (78 — 3,27%), *Лидія* (77 — 3,22%), *Нина* (75 — 3,14%). Найуживаніші імена двох десятиліть збігаються на 80%. Уперше до цього розряду ввійшли *Лидія* та *Нина*, що посіли відповідно дев'яту та десяту сходинки. Решта імен фіксувалися у 1900-х роках, лише змінили свої позиції. Так, антропонім *Марія* вдруге посідає домінуючу позицію в десяткові. Імена *Анна* та *Ольга* змістилися за шкалою вниз (з другої на п'яту та з шостої на сьому відповідно), решта навпаки — перемістилися на сходинку, а то й на дві вгору: *Въра* — 3 → 2, *Надежда* — 4 → 3, *Елена* — 5 → 4, *Євгенія* — 8 → 6, *Зинаида* — 10 → 8 (див. табл. 1).

Активними іменами 1910-х років є *Александра, Анастасія, Антонина, Валентина, Галина, Двойра, Евдокія, Катерина, Елиз(с)авета, Зиновія, Ирина, Клавдія, Ксенія, Лея, Любовь, Людмила, Малка, Марьямъ, Наталія, Рейз(s)я, Ривка, Рухель, Софія, Сура, Тамара, Тать(і)яна, Фейга, Фрейда, Хана, Хая, Шейндель, Эстеръ*. Не всі зазначені антропоніми входили до активних імен попереднього зрізу: деякі одиниці належали до частотного десятка (*Александра, Антонина, Катерина*), окремі, що не належать до жодної групи, — до проміжних імен (*Галина, Зиновія, Клавдія, Малка, Марьямъ, Фрейда, Шейндель*). Антропоніми, що фіксуються лише один раз упродовж десятиліття, належать до одиничних. На II зрізі подибуємо такі одиниці: *Аглая, Ананія, Баба, Берта, Вероніка, Габаса, Генрієтта, Домнікія, Злата, Леоніла, Маргарита, Матрона, Милитина, Серафима, Терезія, Θεοδора* та ін.

Таблиця 1

Частотність уживання жіночих імен на початку ХХ століття

№ з/п	Ім'я	1900-і рр.		Ім'я	1910-і рр.		Ім'я	1920-і рр.	
		К-сть	%		К-сть	%		К-сть	%
1.	Марія	315	9,37	Марія	176	7,37	Марія	65	4,20
2.	Анна	219	6,51	Въра	157	6,58	Надежда	58	3,75
3.	Въра	187	5,56	Надежда	133	5,57	Лидія	57	3,68
4.	Надежда	118	3,51	Елена	107	4,48	Елена	56	3,62
5.	Елена	111	3,30	Анна	105	4,40	Въра	50	3,23
6.	Ольга	99	2,94	Євгенія	94	3,94	Галина	49	3,17
7.	Александра	95	2,82	Ольга	83	3,48	Валентина	43	2,78

8.	Евгенія	89	2,64	Зинаида	78	3,27	Зинаида	36	2,33
9.	Антонина; Екатерина	72	2,14	Лидія	77	3,22	Евгенія; Любов	34	2,20
10.	Зинаида	69	2,05	Нина	75	3,14	Ольга	33	2,13

Іменниковий склад зрізу розширився за рахунок антропонімів, що не вживалися на попередньому зрізі: *Агрипина, Ананія, Ариадна, Васса, Гененбель, Иларія, Кира, Леонора, Мальвина, Матильда, Харитина*.

З—поміж фактичного матеріалу фіксуємо варіанти імен, які виникли в результаті різного написання антропонімів, уживання розмовних імен в офіційних документах та функціонування подвійних онімів. Так, подибуємо вживання літер *θ* у значенні *φ, т* (*Агаθія, Θεοφιλα*); *ѣ* — замість *і* (*Вѣра, Глафѣра*); *s* — у значенні *з* (*Рейсја*); російських літер *э* (*Генріэтта, Эстерѣ*) та *ы* (*Лыба, Сыма*). Фіксуємо широке використання дволексемних імен (особливо іудейських). Найбільшу кількість імен утворено за допомогою таких антропонімів: *Бейла, Малка, Ривка* (чотири варіанти), *Сура, Хана* (дев'ять імен), *Хая* (вісім одиниць), *Эстерѣ* (шість антропонімів). Порівняно з минулим зрізом ми не фіксуємо трьохлексемних імен серед мешканців міста.

Подібно до попереднього зрізу, II виокремлює п'ять етимологічних груп. Найчисельнішою групою є давньоєврейські імена, які складають 40% усіх антропонімів. Особливістю цієї групи є те, що саме єврейські імена, зокрема *Марія* та *Анна*, очолюють частотний десяток, а також 50% активних антропонімів. Деяко меншою, але досить чисельною є друга група — імена грецького походження (35%). Такі імена подибуємо в частотному десяткові (*Елена, Евгения, Зинаида, Лидія*), а також з—поміж інших розрядів антропонімів. Третю групу імен утворюють латинізми із загальною чисельністю 14%. Фіксуємо такі одиниці серед активних і проміжних антропонімів. Майже однаковий відсоток в етимологічній групі посідають запозичення (6%) та слов'янізми (5%). Серед фактичного матеріалу фіксуємо германізми (найбільше), а також запозичення з грузинської (*Нина*) і скандинавської (*Ольга*) мов. Слов'янізми охоплюють давньоруські імена, польські антропоніми (поширені через проживання католиків на території міста), власне українське ім'я *Надежда* (*Надія*), болгарське *Злата*.

Отже, II хронологічний зріз має такі ознаки: 1) зменшення кількості носіїв порівняно з попередніми зрізами, а також фіксованих антропонімів; 2) традиційний склад частотного десятка; 3) розширення жіночого іменника за рахунок нових одиниць; 4) функціонування п'ятьох етимологічних груп та інші.

III зріз — це імена новонароджених упродовж 1920–х років. Загальна чисельність носіїв — 1 545, значно менша щодо попереднього десятиліття. Серед фактичного матеріалу фіксуємо 307 антропонімних одиниць.

Найуживанішими є: *Марія* (65 — 4,20%), *Надежда* (58 — 3,75%), *Лидія* (57 — 3,68%), *Елена* (56 — 3,62%), *Вѣра* (50 — 3,23%), *Галина* (49 — 3,17%), *Валентина* (43 — 2,78%), *Зинаида* (36 — 2,33%), *Евгенія* і *Любов* (34 — 2,20%), *Ольга* (33 — 2,13%). Особливістю цього десятка є те, що до нього входять не десять імен, а одинадцять (це характерно й для I зрізу). Знову частотний десяток очолює давньоєврейський антропонім *Марія*, а *Анна* остаточно залишила межі десятка. Вісім імен є спільними з попереднім зрізом (*Марія, Надежда* (*Надія*), *Лидія, Елена* (*Олена*), *Вѣ(і, е)ра, Зинаида, Евгения* та *Ольга*). Простежимо за динамікою жіночих антропонімів двох десятиліть у таблиці 1. Такі антропоніми, як *Марія, Елена* та *Зинаида* не змінили своєї позиції. Імена *Надежда* та *Лидія* перемістилися у висхідному напрямку (з третьої на другу та з дев'ятої на третю відповідно). Три одиниці частково втратили свою популярність і змістилися з другої сходинки на п'яту (*Вѣра*), з шостої — на дев'яту (*Евгенія*) та з сьомої — на десяту (*Ольга*). Фіксуємо появу нових антропонімів у складі частотного десятка — *Галина* (одразу шоста позиція), *Валентина* (сьома) та *Любов*, що поділяє дев'яту сходинку разом з ім'ям *Евгенія*. Ці імена активно обслуговували мешканців міста на минулих зрізах.

До активних антропонімів 20–х років XX століття належать: *Александра, Анна* (*Ганна*), *Бейла, Бестрель, Двойра, Екатерина* (*Катерина, Катя*), *Людмила, Ни(і)на, Ривка, Роза(лія), Рухля, Сура, Тамара, Тать(і)яна, Фейга, Фрима, Эстер*. Склад активних імен знизився порівняно з минулими зрізами, але залишилися наскрізні улюблені антропоніми. Одиначними імена III зрізу є: *Адасія, Алина, Алиса, Альбина, Амелия* — усі перераховані імена не зафіксовані на жодному зрізі, тобто є новими, *Ангелина, Аполонія, Арина, Варвара, Вергинія, Вікторія, Владислава, Гилома, Гуаль, Гуаніна, Дарія, Дебора, Домнінія, Ева, Евдокія, Еліна, Жанета, Зорина, Йосифюда, Иранда, Іоана, Крейня, Кунта, Лада, Леокадія, Лера, Ліпа, Людвіга, Мальвіна, Манасія, Марина, Маріяхад, Марсель, Мирослава, Мокрина, Октавія, Ронда, Светлана, Стелла, Таміла, Уля, Феодосія, Цицилія, Чта, Элеонора, Эркінта, Юдна, Явойра, Янислава* та інші.

Особливістю аналізованого періоду є вживання імен за новим правописом. Це спричинило появу літери *i* на місці російської *и* (*Аріадна* — *Ариадна*, *Евгенія* — *Евгения*, *Зинаїда* — *Зінаїда*, *Ірина* — *Ирина*, *Клавдія* — *Клавдия*, *Марія* — *Мария*, *Ніна* — *Нина*, *Софія* — *София*, *Юлія* — *Юлия*), вживання *i*, *e* на місці *ѣ* (*Вѣра* — *Віра*, *Вера*), апострофа (*Мар'ям*), фонетичні зміни у таких іменах, як *Екатерина* — *Катерина*, *Елена* — *Олена*, *Надежда* — *Надія*, *Наталія* — *Наталка* та інші. Серед фактичного матеріалу подибуємо розмовні варіанти: *Ася* — *Анастасія*, *Ліза* — *Елизавета*, *Зіна* — *Зінаїда*, *Катя* — *Катерина*, *Ліда* — *Лідія*, *Людя* — *Людмила*, *Маша*, *Маруся* — *Марія*, *Надя* — *Надія*, *Нюся* — *Ганна*, *Рая* — *Раиса*, *Роза* — *Розалія*, *Сося*, *Сося* — *Софія*. Оскільки зменшилась чисельність іудейського населення на території міста, фіксуємо лише 19 дволексемних імен і жодного трьохлексемного, що призвело до звуження антропонімної системи аналізованого періоду.

За етимологічним складом на III хронологічному зрізі виокремлюємо шість груп імен (пор., попередні зрізи мали лише п'ять груп). Першу групу складають імена давньоєврейського походження. Вона є найчисельнішою і обслуговує 41% носіїв переважно іудейської віри сповідання. Двічі меншою є група грецизмів (18%), що не є типовим: грецьких імен було на кілька відсотків менше ніж єврейських, хоча на II зрізі фіксуємо домінування грецизмів. Традиційно третьою групою імен є латинізм (14%). Більшість нових імен, що фіксуються на цьому зрізі, належать до запозичень. Отже, четверта етимологічна група — запозичення (11%). Подибуємо німецькі, французькі, тевтонське, скандинавське, грузинське запозичення. П'ятою є група імен слов'янського походження (10%). З'явилися такі нові імена цієї групи: *Бронислава*, *Ванда*, *Владислава*, *Зорина*, *Лада*, *Мирослава*, *Светлана*, *Тамила*, *Янислава*. Позитивним є те, що три антропоніми належать до найуживаніших імен (*Надежда*, *Вѣра* та *Любов*). І останню етимологічну групу імен утворюють новотвори (6%). Під впливом історичних подій минулого десятиліття з'явилися такі оніми: *Владлена*, *Ленина*, *Лениня*, *Лилия*, *Маїна*, *Нинель*, *Октябрина*, *Рема*.

Отже, 1920–і роки характеризуються: 1) невеликою чисельністю носіїв, причиною чого стали історичні події; 2) зміни в правописній системі української мови, а саме наближене відтворення антропонімів до теперішнього звучання; 3) появою низки нових імен, що не вживалися на минулих зрізах; 4) функціонуванням розмовних антропонімів у офіційних документах; 5) виокремленням шести етимологічних груп імен, зокрема, групи новотворів.

Динаміка антропонімікону початку ХХ століття характеризується змінами в правописній системі, оновленням іменникового складу, функціонуванням розмовних варіантів імен, появою низки новотворів, що виник як результат історичних подій, а також поступовою втратою одиниць давньоєврейського походження.

Список використаних джерел

1. Система личных имен у народов мира / отв. ред. М.В. Крюков; АН СССР, Ин-т этнографии им. Н.Н. Миклухо-Маклая. — М.: Наука, 1989. — 383 с.
2. Скрипник Л.Г. Власні імена людей: словник-довідник / Л.Г. Скрипник, Н.П. Дзятківська; за ред. В.М. Русанівського. — 2-ге вид., випр. й доп. — К.: Наук. думка, 1996. — 335 с.
3. Трійняк І.І. Словник українських імен / І.І. Трійняк — К.: Довіра, 2005. — 509 с.

Women anthroponymicon of Kamyanets'-Podil's'kyi early twentieth century are the names of population born during the thirty years which reflects the historical, cultural and national characteristics. The aim of our investigation was to collect, analyze and organize women's anthroponymicon of the Kamyanets'-Podil's'kyi follow its dynamics, to determine the main features. The composition of the female noun is divided into three chronological sections: the first sections is newborns in 1900 years, the second sections is newborns in 1910 years, the third sections is newborns in 1920 years. The most popular names of the first chronological section are Mary Anne, Vera, Nadezhda, Elena, Olga, Alexandra, Eugenia, Antonina and Catherine, Zinaida. The most popular names of the second chronological section formed following names: Mary, Vera, Nadezhda, Elena, Anna Eugenia, Olga, Zinaida, Lydiya, Nina. The girls who born in the 1920 years very often had these names: Mary, Nadezhda, Lydiya, Elena, Vera, Galina, Valentina, Zinaida, Eugenia and Lybov, Olga.

The formation of a variety of women's names was investigation in the article. The main characteristics are the use of traditional noun; borrowing from other languages; operation of composites; the new formations. We have identified the etymological types female names beginning of the twentieth century and divided them into six groups: the names of Greek origin, the names of

Latin origin, the names of Hebrew origin, the names of Slavic origin, borrowings and neologisms. The collected materials made it possible to find the features of the spelling system anthroponyms in the early twentieth century. Dynamics anthroponymicon early twentieth century is characterized by changes in the spelling system upgrade noun structure and functioning of the spoken version of the name, the emergence of the new formations, which arose as a result of historical events, and the gradual loss of units of Hebrew origin.

Keywords: *anthroponym, the female noun, activity names, offbeat names, etymological types.*

Отримано: 7.11.2014 р.

УДК 378.016:811.111]:37.091.33-028.22

Саволайнен Я.В.

ВИКОРИСТАННЯ РІЗНИХ ВИДІВ НАОЧНОСТІ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

Навчання англійської мови, як засобу спілкування, вимагає цілеспрямованої уваги. Неможливо вивчати мову не знаючи слів. Лексична одиниця – ядро мови. Правильне вживання лексики та насичений словниковий запас це – ключ до вільного іншомовного спілкування. Постає питання: як найефективніше та найшвидше вивчати слова. Для того щоб досягти успіху та отримати результат потрібно ефективно сформувати лексичну компетенцію учнів. Таким чином була обрана наступна тема: «Використання різних видів наочності у процесі формування лексичної компетенції».

Ключові слова: *лексична компетенція, наочність, граматичні навички, навчально-виховний процес, мовна модель.*

Актуальність теми полягає у тому, що за допомогою дослідження даної теми, критичного аналізу та порівняння з відомими вже підходами можливо виокремити ефективні способи використання різних видів наочності у формуванні лексичної компетенції на різних етапах навчання.

Предмет дослідження – доцільність та результативність застосування наочності, як окремого способу, та у поєднанні з іншими під час ознайомлення та автоматизації дій з лексичним матеріалом.

Об'єкт дослідження – різноманітні види наочності, способи їх використання у процесі формування лексичної компетенції.

Комплекс вправ для формування лексичної компетенції.

Особлива увага приділяється використанню засобів наочності через комплекс вправ, підібраних відповідно до індивідуально – психічних особливостей учнів.

Як відомо, процес навчання лексики формується поетапно. З цією метою ми розробили комплекс вправ для навчання іншомовної лексичної компетенції з використанням наочності для учнів 7-го класу. Комплекс включає вправи, де використовується вербальна та невербальна наочність, допомагає учням швидше зрозуміти та запам'ятати значення слова, співвіднести почуте з побаченим, усвідомити зв'язок предмета з його словесним оформленням та реальністю. Крім того, наочність допомагає розвивати аудитивний слух, сприяє тренуванню пам'яті, уваги і мислення. [2, 232]

На першому етапі навчання лексики при введенні нових ЛО застосовується зображальна та натуральна наочність.

На цьому етапі виконуються рецептивно – репродуктивні вправи. Такий тип вправи допомагає учням розвинути увагу та аудитивну пам'ять, сприяє швидкому сприйняттю значення слова та його звучання. Семантизація нової лексики з опорою на малюнок та мовний зразок допомагає розвивати уяву учнів, цікаво подати і закріпити нову лексику.

На першому етапі метою відповідних вправ є введення нових ЛО, розвиток аудитивної пам'яті, а також засвоєння нових лексичних одиниць у мовленнєвій структурі.

Наступним кроком у засвоєнні нових ЛО є тренувальні вправи зі словами та словосполученнями. На цьому етапі застосовуються диференційні, підстановчі, конструктивні та трансформаційні вправи. Водночас така вправа допомагає розвивати пам'ять, мислення, увагу, орфографічні навички письма та інше.

Метою другого етапу є автоматизувати дії учнів з ЛО, формувати лексичні навички письма, розвивати лексику – граматичні навички говоріння. Для закріплення і автоматизації зразків мовлення використовується такий вид мовленнєвої наочності як підстановчі таблиці. Робота з